

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Соціологічний факультет
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ Олександр ГОЛОВКО

« ___ » _____ 2022р.

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З ДИСЦИПЛІНИ

Соціальні комунікації у сучасному світі

рівень вищої освіти _____ третій (науково-освітній) _____
галузь знань _____ 05 – соціальні та поведінкові науки _____
спеціальність _____ 054 – Соціологія _____
освітня програма _____ підготовки докторів філософії _____
спеціалізація _____
вид дисципліни _____ дисципліна за вибором _____
факультет _____ соціологічний _____

УКЛАДАЧ: доктор соціологічних наук, професор,
академік НАН України Віль БАКІРОВ

З М І С Т

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальні комунікації у сучасному світі»	3
2	Плани семінарських занять	
3	Завдання для самостійної роботи	
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	
5	Питання для підсумкового контролю знань	
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів	

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Соціологічний факультет
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____Олександр ГОЛОВКО

«___» _____ 2022р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Соціальні комунікації у сучасному світі

рівень вищої освіти _____ третій (науково-освітній) _____
галузь знань _____ 05 – соціальні та поведінкові науки _____
спеціальність _____ 054 – Соціологія _____
освітня програма _____ підготовки докторів філософії _____
спеціалізація _____
вид дисципліни _____ дисципліна за вибором _____
факультет _____ соціологічний _____

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна " 15" червня 2022 року, протокол № 7.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Бакіров Віль Савбанович – доктор соціологічних наук, професор, академік НАН України, професор кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій.

Протокол від " 27" квітня 2022 року № 3

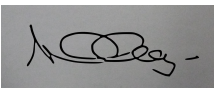
В. о. завідувача кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

_____ Віль БАКІРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від " 21" червня 2022 року № 10 .

Голова науково-методичної комісії

_____ _____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальні комунікації у сучасному світі» складена відповідно до освітньо-професійної програми чотирирічного циклу підготовки фахівців ступеня «доктор філософії» з галузі 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 054 Соціологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія і практика соціальних комунікацій.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – поглиблення теоретичної підготовки аспірантів у галузі соціальних комунікацій, ознайомлення з новими теоріями й методами соціологічного дослідження соціальних комунікацій, із сучасними світовими та українськими прикладами розвитку соціальних комунікацій та проведення досліджень з питань розвитку комунікативних практик.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- ознайомлення аспірантів із сучасними соціологічними підходами до дослідження сучасних засобів масової комунікації в широкому соціальному контексті, з наголосом на специфіці їх функціонування в сучасному українському соціумі;
- формування у аспірантів системного бачення сучасного комунікативного простору;
- розвиток уявлення про конкретні механізми впливу засобів масової комунікації на соціальні процеси
- введення аспірантів у проблематику розвитку соціальних комунікацій в Україні і світі.
- оволодіння методами, за допомогою яких можна отримати уявлення про якісні та кількісні характеристики соціальних комунікацій;
- сприяння формуванню в аспірантів медіакомпетентності/медіаграмотності;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні досягти наступних результатів навчання:

знати:

- особливості сучасних соціальних комунікацій
- роль соціальних комунікацій у сучасному суспільстві

- основні сучасні теорії соціальної комунікації;
- особливості функціонування ЗМІ як інституту в сучасних масових комунікаціях, специфіку окремих засобів масових комунікацій;
- сутність процесу соціальної комунікації, умови і закономірності ефективної комунікації;
- специфіку теорії комунікації як науки, її предмет, закони, методи;
- основні лінійні і структурні комунікативні моделі, специфіку різноманітних форм і рівнів комунікації;
- співвідношення понять: ефективність-ефект-результативність стосовно соціальних комунікацій.

вміти:

- застосовувати теоретичні моделі соціальних комунікацій у формулюванні дослідницьких завдань та проектуванні досліджень;
- орієнтуватися в різних сегментах комунікативного простору;
- аналізувати діяльність системи масових комунікацій, виокремлювати в ній основні змістовні та функціональні складові;
- вимірювати та оцінювати ефективність соціальних комунікацій (наукових, організаційних, маркетингових, рекламних, політичних комунікацій тощо).

1.3. Кількість кредитів - 3.

1.4. Загальна кількість годин - 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
6 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	-
Самостійна робота	
72 год. Дві контрольні роботи	-

1.6. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Фахові компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК05. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК06. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Програмні результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з соціології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН04. Планувати і виконувати прикладні та/або теоретичні дослідження з соціології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН05. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН06. Переосмислити у процесі навчання наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі науково-прикладні проблеми соціології з дотриманням норм академічної етики.

РН07. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Соціальні комунікації в соціологічному вимірі

Структура комунікативного процесу. Сутність, форми, види соціальних комунікацій у сучасному світі. Ключові категорії: комунікація, інформаційний

обмін, соціальна комунікація, спілкування, комунікативний простір, комунікативний час. Функції та методи теорії соціальної комунікації.

Соціальна комунікація як процес і структура. Структурні моделі комунікації. Бар'єри комунікації. Основні поняття і терміни, використовувані для аналізу комунікативного процесу та його елементів. Форми комунікації. Види комунікації. Рівні соціальних комунікацій. Міжособистісна комунікація. Групова комунікація. Масова комунікація. Дослідження нових медіа в сучасному суспільстві.

Комунікативне середовище та сфери соціальної комунікації. Комунікативна компетентність фахівця з соціології

Тема 2. Теорії та практика міжкультурної комунікації

Поняття міжкультурної комунікації. Характерні риси міжкультурної комунікації. Культурна дистанція. Конкретні "змінні" міжкультурних проблем. Основні теорії міжкультурної комунікації. Причини порушень міжкультурних комунікацій. Умови міжкультурної комунікації. Зони міжкультурної комунікації. Поняття, симптоми, форми вияву, причини кроскультурного шоку. Фактори, що впливають на кроскультурний шок. Фази кроскультурного шоку і можливості подолання його негативних наслідків.

Міжкультурна комунікація як подвійний або потрійний переклад: міжмовний, міжкультурний, міжособистісний.

Тема 3. Інтернет-комунікація як Signum Temporis інформаційно-комунікативного суспільства

Інтернет-комунікація: поняття, структура. Мова і Інтернет. Особливості мовної поведінки в Мережі. Комунікативний соціокультурний простір інтернет-комунікацій. Роль мережі Інтернет у соціальних комунікаціях. Інтернет як комунікативний соціальний інститут.

Основні характеристики інтернет-комунікації. Схожість та відмінність між інтернет-комунікацією та комунікацією віч-на-віч. Комунікативний соціокультурний простір інтернету. Психологічні особливості інтернет-комунікації Роль мережі Інтернет у соціальних комунікаціях. Інтернет як комунікативний соціальний інститут.

Тема 4. Масова комунікація у науковому дискурсі

Поняття масової комунікації та її специфіка. Особливості культурних практик масової комунікації. Особливості та характеристики масової аудиторії. Засоби масової комунікації: поняття, типологія. ЗМІ: преса, радіо, телебачення, Інтернет; засоби масового впливу: театр, кіно, цирк, видовища, література; власне технічні засоби: пошта, телефон, телефакс, модем.

Масова комунікація з позиції математичної, діалогічної парадигми, психології мас, футурологічної парадигми, парадигми символічної влади.

Нормативні моделі взаємодії ЗМІ та держави. Нові дослідницькі підходи в дослідженні ЗМІ. Теоретичний і методологічний синкретизм. Зміна функціоналістичної парадигми альтернативною (мультипарадигмальною)

парадигмою. Основні риси альтернативної парадигми. Авторитарна теорія, її сутність, пояснювальні можливості. Теорія незалежної преси (або лібертаріанська теорія, теорія вільної преси). Теорія соціальної відповідальності. Теорія для медіа періоду розвитку. Загальне, що об'єднує теорію медіа періоду розвитку з іншими нормативними теоріями. Теорія демократичної участі. Теорія масової комунікації Маршалла Маклюена. Теорія масової комунікації Д. МакКуела.

Структура системи засобів масової комунікації. Аудиторія засобів масової комунікації. Засоби маніпулювання свідомістю як елемент масових комунікацій. Вербальна агресія як засіб маніпулювання свідомістю у сфері масових комунікацій. Інформаційні війни як форма комунікативного впливу на аудиторію.

Ефекти масової комунікації в соціологічному вимірі. Етапи і основні теорії дослідження ефектів масової комунікації.

Тема 5. Ефективність соціальних комунікацій

Поняття та характеристика ефективності в соціології: ефективність, соціальна ефективність, політична ефективність, економічна ефективність, інформаційна ефективність і т. ін., ефективність в емпіричній соціології (її критерії та показники). Ефективність соціальних комунікацій в залежності від їх рівня: ефективність міжособистісної, групової, комунікації. Ефект і ефективність. Ефекти «ореолу», «новизни», «первинності». Ефективність як форма прояву результативності соціальної комунікації.

Ефективність наукової комунікації. Специфіка наукової комунікації та її ефективність (визначення, специфіка, технічний і соціальний аспект, функції, канали, фактори впливу). Способи комунікативної поведінки вченого (стратегії наукової комунікації, принципи стратегій н / к, реалізація стратегій н / к - основні типи мовних актів). Ресурси мови науки. Специфіка віртуальної наукової комунікації (її форми, досягнення, проблеми). Мережеве співтовариство соціологів.

Ефективність публічної комунікації, її форми та основні жанри. Усна публічна навчальна комунікація (лекція). Усна ділова публічна комунікація (збори, етикетні мови, публічний тост, PR-жанри, спеціальні жанри ділової публічної комунікації (дебати)). Усна публіцистична комунікація (діалог при слухачах, телевізійне інтерв'ю, телевізійна дискусія).

Ефективність комунікацій в економічній сфері: в менеджменті та в маркетингу, рекламній діяльності та PR-діяльності.

Ефективність сучасних політичних комунікацій. Характеристики політичної комунікації. Підходи та моделі політичної комунікації (Ж.-М. Коттре, К. Сайн та ін.). Сучасні функції та засоби політичної комунікації. Політична комунікація і сучасні інформаційні технології. Медіаграмотність в сфері сучасних політичних комунікацій. Показники ефективності політичної комунікації. Оцінка та показники ефективності політичних комунікацій на різних рівнях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекції	семінари (практ.)	с. р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
<i>Тема 1. Соціальні комунікації в соціологічному вимірі</i>	14	2	2	12
<i>Тема 2. Теорії та практика міжкультурної комунікації</i>	14	2	2	10
<i>Тема 3. Інтернет-комунікація як Signum Temporis інформаційно-комунікативного суспільства</i>	14	2	2	10
<i>Тема 4. Масова комунікація у науковому дискурсі</i>	12	-	2	10
<i>Тема 5. Ефективність соціальних комунікацій</i>	24	-	4	20
Усього годин	90	6	12	72

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Тема 1. Соціальні комунікації в соціологічному вимірі</i>	2
2	<i>Тема 2. Теорії та практика міжкультурної комунікації</i>	2
3	<i>Тема 3. Інтернет-комунікація як Signum Temporis інформаційно-комунікативного суспільства</i>	2
4	<i>Тема 4. Масова комунікація у науковому дискурсі</i>	2
5	<i>Тема 5. Ефективність соціальних комунікацій</i>	4
	Разом	12

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	<i>Тема 1. Соціальні комунікації в соціологічному вимірі</i>	12	Практичні завдання

2	Тема 2. Теорії та практика міжкультурної комунікації	12	Практичні завдання
3	Тема 3. Інтернет-комунікація як Signum Temporis інформаційно-комунікативного суспільства	12	Практичні завдання
4	Тема 4. Масова комунікація у науковому дискурсі	12	Практичні завдання
5	Тема 5. Ефективність соціальних комунікацій	24	Практичні завдання
	Разом	72	

Завдання самостійної роботи до тем 1-5

1. Головна мета виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни полягає у необхідності більш широкого огляду тематики курсу з використанням різноманітних рекомендованих матеріалів. До самостійної роботи відносяться презентації, які можуть бути мультимедійними. Особлива увага приділяється знанню першоджерел, вказаних у переліку матеріалів для читання.

Тематика презентацій:

Внесок у вивчення соціальних комунікацій таких науковців як:

1. Г. Ласвелл
2. В. Ліпман
3. Г. М. Мак-Люен
4. Д. Мак-Квейл
5. Дж. Брайант
6. Е. Роджерс
7. Ю. Габермас
8. М. Кастелз
9. Н. Чомський
10. Дж. Гербнер
11. А. Бандура
12. Франкфуртська школа про масову комунікацію та її вплив на розвиток суспільства.
13. Джерела медіа досліджень в Україні.

2. Аспіранти готують реферативну доповідь на одну із тем (15 тис. знаків):

1. Суспільно-правове ТБ як західноєвропейська модель. Принципи суспільного мовлення.
2. Комерційні телемережі як американська модель національного мовлення.
3. Теорії необмеженого і обмеженого впливу засобів масової комунікації на людей.
4. Теорія магічною кулі.
5. Концепції пропаганди.
6. Теорія формування громадської думки У. Липпмана.

7. Тенденції інформаційного поведінки аудиторії сучасних українських ЗМІ. Ставлення аудиторії до ЗМІ.
8. Засоби маніпулювання свідомістю як елемент масових комунікацій.
9. Вербальна агресія як засіб маніпулювання свідомістю у сфері масових комунікацій.
10. Інформаційні війни як форма комунікативного впливу на аудиторію.

3. Аспіранти готують реферативну доповідь на одну із тем (15 тис. знаків):

1. Ефект-ефективність-результативність соціальних комунікацій
2. Комунікація як основа наукової діяльності. Комунікативна поведінка вченого ХХІ століття.
3. Специфіка віртуальної наукової комунікації (на прикладі соціології).
4. Лекція як жанр публічної навчальної комунікації.
5. Дебати як жанр ділової публічної комунікації.
6. Жанр усної публіцистичної комунікації.
7. Тайм-менеджмент як технологія підвищення ефективності комунікацій у менеджменті.
8. Ефективність рекламної кампанії ЗВО.
9. Ефективність PR-кампанії ЗВО.
10. Медіаграмотність в сфері сучасних політичних комунікацій.

6. Індивідуальні завдання. Дві контрольні роботи

З навчальної дисципліни аспіранти виконують дві контрольні роботи

Завдання до контрольної роботи № 1

1. Наведіть приклади деструктивних моделей комунікації і запропонуйте технології запобігання їх негативного впливу на індивіда, групу, суспільство в цілому.
2. Виконайте концептуальний аналіз особливостей комунікації притаманної Й. Швейку (за книгою Я. Гашека "Пригоди бравого солдата Швейка").

Завдання до контрольної роботи № 2

- 1 Проаналізуйте систему соціальних комунікацій в університеті. Запропонуйте пропозиції щодо підвищення її ефективності. та наведіть 2.
2. Розробіть програму соціологічного дослідження проблематики соціальних комунікацій в контексті вашого дисертаційного дослідження.

7. Методи контролю

Основні форми навчання: лекційні заняття; семінарські заняття; консультації (індивідуальні та групові); самостійна та контрольні роботи; підготовка та презентація завдань.

Навчальні методи: пояснювально-ілюстративний метод, групові дискусії, формулювання проблемних завдань, моделювання конкретних ситуацій.

Поточний контроль. Контроль самостійної роботи студентів.

Всі аспіранти одержують бали за підготовленість і роботу на кожному семінарському занятті. Пропуск лекційного (семінарського) заняття відпрацьовується в індивідуальному порядку (письмова робота за темою заняття). Обов'язковим також є також проходження поточного контролю. Це дає допуск до заліку.

Поточний контроль відбувається у комбінованій формі: відповіді на теоретичні питання доповнюються написанням відповідей на творчі проблемні завдання. За підсумками роботи в ході вивчення дисципліни та за підсумками заліку виставляється підсумкова семестрова оцінка у відповідності зі шкалою оцінювання.

Методи контролю в умовах змішаної форми навчання

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 10 балів

Тести – 30 балів (15 тестових завдань x 2 бали).

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму залікового білета (білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожену вірну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам надається можливість скласти залік **у тестовій формі** (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожену вірну відповідь) **дистанційно на платформі Google Classroom** в дистанційному курсі «Соціальні комунікації в сучасному світі».

Система оцінювання

Аспірант повинен показати знання основних проблем курсу, а також:

- мати базові знання про теорії соціальної комунікації.
- володіти понятійним і термінологічним апаратом курсу;
- розуміти специфіку різновидів соціальних комунікацій;
- мати уявлення про соціальні комунікації як соціальний інститут, розвиток якого тісно пов'язаний з розвитком людської цивілізації;
- показати знання методів, за допомогою яких можна отримати уявлення про якісні та кількісні характеристики основних ланок комунікативної ланцюга в соціальній комунікації;
- розуміти механізм впливу засобів масової комунікації на індивіда, соціум, громадську думку;
- володіти методами роботи з науковою, довідковою та навчальною літературою з проблем соціальної комунікації.

Критерії оцінювання:

- характеристики відповідей при виконанні самостійної роботи, на семінарах, на питання поточного і підсумкового контролю (елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча);
- якість знань (правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність, узагальненість);
- рівень володіння розумовими операціями (вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки щодо теоретико-методологічних засад вивчення соціальних комунікацій);
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми, формулювати теоретичні підходи до їхнього вирішення, застосовувати логіку їх перевірки, обґрунтовувати висновки).

Результати навчальної діяльності будуть оцінюватися за 100-бальною шкалою (по навчальній дисципліні в цілому). За результатами вивчення дисципліни обов'язковим є підсумкове накопичення розрахункового мінімуму балів – 60 балів. Критично-розрахунковий мінімум для допуску до заліку – 40 балів.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота					Контроль і роботи, передбачені навчальним планом	Самостійна робота	Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5					
5	5	5	5	5	20 (2x10=20)	15	60	40	100

Критерії оцінювання знань аспірантів за 5-ти бальною шкалою

Високий рівень 5 балів	Відповідь аспіранта характеризується повним, глибоким та змістовним знанням теоретичного та практичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями дисципліни, його відповіді характеризуються креативним підходом.
Середній рівень 3-4 бали	Відповідь аспіранта характеризується повним і змістовним знанням теоретичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями. Але він допускає деякі неточності, його відповіді не характеризуються креативним підходом.
Низький рівень 1-2 бали	Відповідь аспіранта характеризується слабким і невпевненим знанням як теоретичного, так

	практичного матеріалу. Він допускає багато помилок у відповіді.
Незадовільний рівень 0 балів	У аспіранта дуже слабкий рівень знання теоретичного матеріалу; відсутні навички аналізу проблем соціальних комунікацій, він допускає змістовні помилки у відповідях на конкретні питання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

Рекомендована література

Основна література

Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики. Київ: Центр вільної преси, 2010. 258 с.

Штрамайер Г. Політика і мас-медіа; пер. з нім. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 303 с.

Хрестоматії. Словники

Допоміжна література

Бакіров В. С., Ушакова Н. І., Хижняк Л. М. Міжкультурна комунікація в університеті: історичний досвід і виклики сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи.* 2017 Вип. 39. С. 286-293.

Бутиріна М. В. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіа середовищі: Монографія. Дніпропетровськ: Вид-во «Слово», 2009. 368 с.

Городенко Л. М. Новітні медіа: мережеві інформаційно-комунікаційні ресурси: Монографія. К.: Центр Вільної Преси, 2010. 172 с.

Гриценко О. М. Мас-медіа у відкритому інформаційному суспільстві й гуманістичні цінності / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2002. 204 с.

Інформаційна політика України: Європейський контекст: [Монографія] / Л. В. Губерський, Є. Є. Камінський, Є. А. Макаренко та ін. Київ: Либідь, 2007. 360 с.

Квіт С. Масові комунікації: підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.

Крейг Ричард. Інтернет-журналістика. Робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / пер. з англ. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 324 с.

Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів : Літопис, 2010. 537 с.

Медіа. Демократія. Культура / За ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2008. 356 с.

Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «Журналістика та інформація». Київ: Просвіта, 2008. 260 с.

Українське телебачення: роки, події, звершення / М. М. Карабанов, В. Я. Бойко, І. Ф. Курус та ін.; М. М. Карабанов та ін. (ред.). Київ: ДП «Дирекція ФВД», 2008. 400 с.

Фінклер Ю. Е. Мас-медіа та влада: технологія взаємин. Львів: Аз-Арт, 2003. 212 с.

Шкляр В. І. Мас-медіа і виклики нового століття. Київ: Грамота, 2003. 48 с.
Bertrand I., Hughes. Media Research Methods. Audiences, Institutions, Texts.- Basingstoke, New York. 2005.
Bryant J., Thompson S. Fundamentals of Media Effects. Boston, 2002.

DeFleur M.L. Mass communication theories: explaining origins, processes, and effects. - Boston: Allyn & Bacon, 2010.

Simonson P. Refiguring mass communication: a history. Urbana: University of Illinois Press, 2010.

McQuail D. McQuail's mass communication theory (6th edition). London; Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2010.

Paul C. Strategic Communication: origins, concept, and current debates. PRAEGER, 2011. 240 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Крос К. Політичні комунікації та новинні засоби масової інформації у демократичних країнах: конкуруючі підходи: [моногр.] [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.coe.kiev.ua>

GfK Ukraine. Звіти за дослідженнями [Електронний ресурс] [сайт]. Режим доступу :http://www.gfk.ua/public_relations/useful_info/index.ua.html

Академія української преси [Електронний ресурс] [сайт]. Режим доступу : <http://www.aup.com.ua/>

Телекритика. Вся правда про медіа [Електронний ресурс] [сайт]. Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/>

Постанови Уряду України щодо інформаційної політики у сфері взаємодії органів влади та управління зі ЗМІ.

Дані Держкомстату України щодо діяльності ЗМІ.

Дані Європейського соціологічного моніторингу (про ЗМІ).

Дані Всеукраїнського соціологічного моніторингу про ЗМІ (Інститут соціології НАН України).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Карта теорій мас-медіа, запропонована Д.Мак-Куелом.

Процес медіації, види та елементи мас-медіа.

Принципи, структури і функціонування мас-медіа.

Проблема відповідальності мас-медіа перед суспільством.

Д. МакКуел про інформацію, мережеву комунікацію та Інтернет.

Поведінка аудиторії сучасних ЗМІ.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (заліку)

Характеристика та тренди розвитку соціальних комунікацій у сучасному світі.

Типологія аудиторії засобів масової інформації.

Теорії необмеженого і обмеженого впливу засобів масової комунікації на людей.

Потенційна і реальна аудиторія ЗМІ.

Ефекти масової комунікації в соціологічному вимірі. Етапи та основні теорії дослідження ефектів масової комунікації.

Засоби маніпулювання свідомістю як елемент масових комунікацій.

Інформаційні війни як форма впливу на аудиторію.

Вербальна агресія на сторінках преси.

Інтернет як частина сучасних масових комунікацій.

Специфіка Інтернету як нової інформаційно-комунікаційного середовища.

Аудіовізуальна масова комунікація.

Особливості телевізійної комунікації в сучасну епоху.

Блоги як нове інформаційно-комунікаційне середовище.

Специфіка створення образу країни в текстах сучасної преси.
Особливості функціонування онлайн- і друкованих ЗМІ в сучасному світі.
Державне, громадське, комерційне, приватне і міжнародне радіомовлення.
Інформаційні агентства в комунікативному просторі.
Поняття та характеристика ефективності в соціології. Співвідношення понять: ефект-ефективність-результативність соціальних комунікацій.
Специфіка наукової комунікації та її ефективність.
Особливості віртуальної наукової комунікації.
Публічна комунікація як вид соціальної комунікації.
Ефективність публічної навчальної комунікації.
Ефективність публічної ділової комунікації.
Ефективність публічної публіцистичної комунікації.
Суть комунікаційного процесу в організації та показники його ефективності.
Оцінка ефективності рекламної кампанії.
Оцінка ефективності PR-кампанії в медійному просторі.
Оцінка та показники ефективності політичних комунікацій на різних рівнях.

**Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин
непоборної сили (в тому числі військового стану)**

В умовах військового стану освітній процес в університеті здійснюється
– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom
проводяться всі лекційні заняття;
– дистанційно на платформі проводяться практичні (семінарські), індивідуальні
заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Соціальні комунікації у
сучасному світі»

(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2022/2023 н. р.

Заступник декана соціологічного факультету з навчальної роботи

_____ В'ячеслав НІКУЛІН
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2022 р.

Плани семінарських занять

Тема 1. Соціальні комунікації в соціологічному вимірі

Завдання

Підготуйте відповідь на питання за темою лекції у формі презентації та реферативної доповіді (тематика представлена у розділі тем курсу робочої програми).

Тема 2. Теорії та практика міжкультурної комунікації

Завдання

Підготуйте відповідь на питання за темою лекції у формі презентації та реферативної доповіді (тематика представлена у розділі тем курсу робочої програми).

*Тема 3. Інтернет-комунікація як Signum Temporis
інформаційно-комунікативного суспільства*

Завдання

Підготуйте відповідь на питання за темою лекції у формі презентації та реферативної доповіді (тематика представлена у розділі тем курсу робочої програми).

Тема 4. Масова комунікація у науковому дискурсі

Завдання

Підготуйте відповідь на питання за темою лекції у формі презентації та реферативної доповіді (тематика представлена у розділі тем курсу робочої програми).

Тема 5. Ефективність соціальних комунікацій

Завдання

Підготуйте відповідь на питання за темою лекції у формі презентації та реферативної доповіді (тематика представлена у розділі тем курсу робочої програми).

Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка презентації за темами:

А) Внесок у вивчення соціальних комунікацій таких науковців як:

Г. Ласвелл

В. Ліпман

Г. М. Мак-Люен

Д. Мак-Квейл

Дж. Брайант

Е. Роджерс

Ю. Габермас

М. Кастелз

Н. Чомський

Дж. Гербнер

А. Бандура

Б) Франкфуртська школа про масову комунікацію та її вплив на розвиток суспільства.

В) Джерела медіа досліджень в Україні.

2. Аспіранти готують реферативну доповідь на одну із тем (15 тис. знаків):

11. Суспільно-правове ТБ як західноєвропейська модель. Принципи суспільного мовлення.

12. Комерційні телемережі як американська модель національного мовлення.

13. Теорії необмеженого і обмеженого впливу засобів масової комунікації на людей.

14. Теорія магичною кулі.

15. Концепції пропаганди.

16. Теорія формування громадської думки У. Ліппмана.

17. Тенденції інформаційного поведінки аудиторії сучасних українських ЗМІ. Ставлення аудиторії до ЗМІ.

18. Засоби маніпулювання свідомістю як елемент масових комунікацій.

19. Вербальна агресія як засіб маніпулювання свідомістю у сфері масових комунікацій.
20. Інформаційні війни як форма комунікативного впливу на аудиторію.

3. Аспіранти готують реферативну доповідь на одну із тем (15 тис. знаків):

11. Ефект-ефективність-результативність соціальних комунікацій
12. Комунікація як основа наукової діяльності. Комунікативна поведінка вченого ХХІ століття.
13. Специфіка віртуальної наукової комунікації (на прикладі соціології).
14. Лекція як жанр публічної навчальної комунікації.
15. Дебати як жанр ділової публічної комунікації.
16. Жанр усної публіцистичної комунікації.
17. Тайм-менеджмент як технологія підвищення ефективності комунікацій у менеджменті.
18. Ефективність рекламної кампанії ЗВО.
19. Ефективність PR-кампанії ЗВО.
20. Медіаграмотність в сфері сучасних політичних комунікацій.

Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом

Завдання до контрольної роботи № 1

1. Наведіть приклади деструктивних моделей комунікації і запропонуйте технології запобігання їх негативного впливу на індивіда, групу, суспільство в цілому.
2. Виконайте концептуальний аналіз особливостей комунікації притаманної Й. Швейку (за книгою Я. Гашека "Пригоди бравого солдата Швейка").

Завдання до контрольної роботи № 2

- 1 Проаналізуйте систему соціальних комунікацій в університеті. Запропонуйте пропозиції щодо підвищення її ефективності. та наведіть 2.
2. Розробіть програму соціологічного дослідження проблематики соціальних комунікацій в контексті вашого дисертаційного дослідження.

Питання до підсумкового контролю (заліку)

Характеристика та тренди розвитку соціальних комунікацій у сучасному світі.
Типологія аудиторії засобів масової інформації.
Теорії необмеженого і обмеженого впливу засобів масової комунікації на людей.
Потенційна і реальна аудиторія ЗМІ.

Ефекти масової комунікації в соціологічному вимірі. Етапи та основні теорії дослідження ефектів масової комунікації.
Засоби маніпулювання свідомістю як елемент масових комунікацій.
Інформаційні війни як форма впливу на аудиторію.
Вербальна агресія на сторінках преси.
Інтернет як частина сучасних масових комунікацій.
Специфіка Інтернету як нової інформаційно-комунікаційного середовища.
Аудіовізуальна масова комунікація.
Особливості телевізійної комунікації в сучасну епоху.
Блоги як нове інформаційно-комунікаційне середовище.
Специфіка створення образу країни в текстах сучасної преси.
Особливості функціонування онлайн-друкованих ЗМІ в сучасному світі.
Державне, громадське, комерційне, приватне і міжнародне радіомовлення.
Інформаційні агентства в комунікативному просторі.
Поняття та характеристика ефективності в соціології. Співвідношення понять: ефект-ефективність-результативність соціальних комунікацій.
Специфіка наукової комунікації та її ефективність.
Особливості віртуальної наукової комунікації.
Публічна комунікація як вид соціальної комунікації.
Ефективність публічної навчальної комунікації.
Ефективність публічної ділової комунікації.
Ефективність публічної публіцистичної комунікації.
Суть комунікаційного процесу в організації та показники його ефективності.
Оцінка ефективності рекламної кампанії.
Оцінка ефективності PR-кампанії в медійному просторі.
Оцінка та показники ефективності політичних комунікацій на різних рівнях.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

- характеристики відповідей при виконанні самостійної роботи, на семінарах, на питання поточного і підсумкового контролю (елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча);
  - якість знань (правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність, узагальненість);
  - рівень володіння розумовими операціями (вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки щодо теоретико-методологічних засад вивчення соціальних комунікацій);
  - досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми, формулювати теоретичні підходи до їхнього вирішення, застосовувати логіку їх перевірки, обґрунтовувати висновки).
- Результати навчальної діяльності будуть оцінюватися за 100-бальною шкалою (по навчальній дисципліні в цілому). За результатами вивчення дисципліни

обов'язковим є підсумкове накопичення розрахункового мінімуму балів – 60 балів. Критично-розрахунковий мінімум для допуску до заліку – 40 балів.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота					Контрольні і роботи, передбачені навчальним планом	Самостійна робота	Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5					
5	5	5	5	5	20 (2x10=20)	15	60	40	100

Критерії оцінювання знань аспірантів за 5-ти бальною шкалою

Високий рівень 5 балів	Відповідь аспіранта характеризується повним, глибоким та змістовним знанням теоретичного та практичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями дисципліни, його відповіді характеризуються креативним підходом.
Середній рівень 3-4 бали	Відповідь аспіранта характеризується повним і змістовним знанням теоретичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями. Але він допускає деякі неточності, його відповіді не характеризуються креативним підходом.
Низький рівень 1-2 бали	Відповідь аспіранта характеризується слабким і невпевненим знанням як теоретичного, так практичного матеріалу. Він допускає багато помилок у відповідях.
Незадовільний рівень 0 балів	У аспіранта дуже слабкий рівень знання теоретичного матеріалу; відсутні навички аналізу проблем соціальних комунікацій, він допускає змістовні помилки у відповідях на конкретні питання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
--	---

90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано